

якому технологія об'єктивована за договором про надання в оренду або лізинг складових технологій, обладнання (лізинг); надання послуг щодо використання технології та/або майна в якому технологія об'єктивована за договором з інформаційно-консультаційним обслуговуванням (консультаційний інжиніринг); виконання робіт за договором на створення і передання науково-технічної продукції (технологічний інжиніринг); передання майнових прав інтелектуальної власності при обміні науково-технічними результатами на базі діяльності спільних підприємств за договором про створення спільних підприємств (у разі часткового передання майнових прав на технології та їх складові)); передання в заставу за договором застави майнових прав на технологію; передання прав за договором передання прав на техніко-економічні обґрунтування, плани, інструкції, специфікації, креслення та інші інформаційні матеріали про технології та їх складові.

3.2. Критерії ефективності інноваційної діяльності: правовий аспект

Анотація до розділу монографії. У дослідженні здійснений аналіз процесів визначення ефективності інноваційної діяльності та її складових. Виявлені проблемні питання правового регулювання та механізмів встановлення показників ефективності інноваційної діяльності, запропоновані шляхи вирішення зазначених проблемних питань.

Актуальність. Оцінка ефективності інноваційної діяльності є головною умовою для стабільного та ефективного функціонування учасників господарських відносин.

Сучасний інноваційний шлях розвитку національної економіки, умови функціонування на ринку інновацій вимагають від суб'єктів інноваційної діяльності підвищення ефективності господарської діяльності. Тому, актуальність дослідження питань правової регламентації ефективності інноваційної діяльності безпосередньо викликана потребою розгляду нових аспектів оцінки стану інноваційної діяльності згідно із систематичним упорядкуванням критеріїв ефективності.

В умовах сьогодення, задля забезпечення належного рівня ефективності інноваційної діяльності, відповідні суб'єкти зобов'язані адаптувати свою діяльність до відповідних показників (критеріїв) оцінювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню процесу визначення ефективності інноваційної діяльності здебільшого присвячені праці вчених-економістів, таких як П. П. Микитюк, В. О. Коюда, Л. А. Лисенко, М. І. Керницька та ін. Проте, в наукових дослідженнях не існує єдиного підходу щодо системи здійснення оцінювання ефективності інноваційної діяльності та її складових.

Виклад основного матеріалу. Чинне господарське законодавство визначає поняття «інноваційна діяльність», однак не регламентує критерії оцінки ефективного господарювання.

Частина 1 статті 325 Господарського кодексу України визначає поняття інноваційної діяльності у сфері господарювання як діяльності учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя¹.

Разом із цим, вказаним нормативно-правовим актом регламентуються види інноваційної діяльності. Так, згідно із нормами статті 327 Господарського кодексу України, інноваційна діяльність передбачає інвестування наукових досліджень і розробок та здійснюється за наступними напрямками:

- проведення наукових досліджень і розробок, спрямованих на створення об'єктів інтелектуальної власності, науково-технічної продукції;
- розробка, освоєння, випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології;
- розробка і впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, призначених для поліпшення соціального і екологічного становища;
- технічне переозброєння, реконструкція, розширення, будівництво нових підприємств, що здійснюються вперше як промислове освоєння виробництва нової продукції або впровадження нової технології².

¹ Господарський Кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст.144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

² Там само.

Водночас вказаним нормативно-правовим актом в статті 10 згадується про існування форм ефективного господарювання без надання їх визначення. Так, згідно із частиною 4 статті 10 політика інституційних перетворень, спрямована на формування раціональної багатуокладної економічної системи шляхом трансформування відносин власності, здійснення роздержавлення економіки, приватизації та націоналізації виробничих фондів, забезпечення на власній основі розвитку різних форм власності і господарювання, еквівалентності відносин обміну між суб'єктами господарювання, державну підтримку і захист усіх форм ефективного господарювання та ліквідацію будь-яких протизаконних економічних структур.

Крім того, вищезазначена стаття згадує про існування форм ефективного господарювання у контексті необхідності надання державної підтримки і захисту цих форм, втім, ані визначення змісту державної підтримки, ані визначення змісту згаданого захисту Господарський кодекс України не містить. Тому доцільним є розгляд наукових поглядів на досліджувану проблематику, які виражаються наступними концепціями ефективності господарювання.

Перша концепція полягає у тому, що ефективність господарювання визначається продуктивністю праці, тобто зростання обсягу результату від однакового часу який затрачається, від однаково прикладеної як живої праці, так і устаткування, що приймає участь у безпосередньому виробничому процесі. Дана концепція розглядає характеристику ефективності як фактору соціального та економічного розвитку суспільства. Проте, ефективність не можна ототожнювати та визначати лише єдиним показником продуктивності, оскільки продуктивність відображає використання лише поточних витрат, а ефективність господарювання відображається використанням всього комплексу ресурсів підприємства.

Згідно із другою концепцією ефективність господарювання визначається як система, що складається із сукупності підсистем, які взаємопов'язані та об'єктивно підпорядковані: техніко-економічної, соціально-економічної, організаційно-економічної та екологічної. Техніко-економічна підсистема характеризується рівнем затрат персоналу, соціально-економічна – результативністю функціонування та процесом задоволення потреб, організаційно-економічна – рівнем налагодження

зв'язків між складовими системи, екологічна – ступенем впливу на навколишнє середовище.

Третя концепція визначає ефективність господарювання як сукупність відносин між суспільством, підприємством і його персоналом з приводу результатів і затрат суспільної праці, що забезпечується ефективним обліком витрат ресурсів.

Четверта концепція характеризує єдність потенціалу підприємства та інноваційних процесів. Ця концепція передбачає визначення ефективності господарювання спроможністю всіх складових його потенціалу, а саме: економічного, виробничого, кадрового, природного, матеріально-технічного до вдосконалення, тобто прогресивних змін, які нестимуть в собі новизну, задоволення ринкового попиту та принесуть прибуток виробнику¹.

Використовуючи досвід стратегічного планування ефективності діяльності суб'єктів господарювання, варто визначити, що згідно із положеннями Стратегії підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 травня 2015 р. № 662-р², урахуваючи міжнародний досвід та результати досліджень, основною причиною низької ефективності діяльності суб'єктів господарювання є недостатньо розвинута система корпоративного управління, що призводить до: викривленості інформації, що пов'язана з низьким рівнем прозорості діяльності суб'єктів господарювання; виникнення конфлікту інтересів керівництва та суб'єктів управління об'єктами державної власності, зумовленого непрозорим процесом призначення керівництва та неефективною системою оплати праці; відсутності таких структур корпоративного управління, як наглядові ради та незалежні директори, які повинні здійснювати ефективний нагляд за діяльністю суб'єктів господарювання; суперечливості цілей, встановлених для суб'єктів господарювання, та

¹ Левчук Т. М., Кривов'язюк І. В. Проблеми забезпечення ефективності діяльності підприємства та їх вирішення в сучасних концепціях господарювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки*. 2017. Випуск 23. Частина 2. С. 5053.

² Стратегії підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки: затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 травня 2015 р. № 662-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/662-2015-%D1%80#Text>.

відсутності чіткого розмежування комерційних та некомерційних (соціально-політичних) функцій суб'єктів господарювання.

Якщо звернутися до оцінювання ефективності господарської діяльності згідно із концепцією «Performance Management» (управління результативністю), основним критерієм є використання збалансованої системи показників (Balanced Scorecard - BSC)¹. За допомогою системи Balanced Scorecard оцінюється ефективність господарської діяльності шляхом підбору показників з врахуванням основних аспектів господарської діяльності.

BSC застосовує вимірювані показники діяльності в чотирьох напрямках:

- фінансовий напрям – розглядається ефективність діяльності підприємства з позиції віддачі від інвестованого капіталу;
- внутрішня операційна ефективність – оцінює ефективність внутрішніх бізнес-процесів організації;
- ринкова ефективність – проводиться оцінювання корисності товарів чи послуг компанії з погляду споживачів;
- навчання та інновації – можливості організації щодо генерування та впровадження нових ідей, гнучкість системи та постійне прагнення до вдосконалення².

Перевагами застосування системи показників BSC є:

- система відображає основні напрями діяльності підприємства за допомогою ключових показників ефективності;
- система забезпечує взаємний зв'язок між внутрішніми бізнес-процесами та зовнішніми показниками;
- формується стратегія підприємства та визначаються шляхи її реалізації;
- використання певного програмного продукту підвищує оперативність управління ефективністю господарської діяльності;
- створюються умови для обґрунтованого прийняття та оперативної реалізації ефективних інноваційних рішень та ідей тощо³.

¹ Орликівський М. Новітні концепції управління ефективністю діяльності сучасних підприємств. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. С. 18–23. С. 20.

² Каплан Р. Сбалансованная система показателей. Москва: Олимп-Бизнес, 2003. 214 с. С. 55.

³ Орликівський М. Новітні концепції управління ефективністю діяльності сучасних підприємств. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. С. 18–23. С. 22.

Отже, при використанні збалансованої системи показників ефективності необхідне обов'язкове врахування основних аспектів господарської діяльності.

Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index - GII), який є міжнародною системою оцінки рівня інноваційності держав та публікується Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization - WIPO), визначає, що інновації є ключовим чинником економічного розвитку та водночас прагне забезпечити рейтинг інновацій та розгорнутий аналіз з посиланням на близько 130 країн. За останнє десятиліття GII зарекомендував себе як провідне джерело інновацій та як «інструмент дій» для економіки.

Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р зазначає, що за даними Глобального індексу інновацій, у 2018 році Україна посіла у рейтингу найвищу позицію за останні сім років - 43 місце, покращивши його з минулого року на сім позицій, а в попередньому році Україна піднялася на шість пунктів, що обумовлено високим коефіцієнтом інноваційної ефективності - співвідношенням отриманого результату до інноваційних ресурсів¹. Таким чином, вказана Стратегія визначає поняття коефіцієнту інноваційної ефективності як співвідношення отриманого результату до інноваційних ресурсів, без розкриття змісту та складових цього терміну.

Варто підкреслити, що за даними, наведеними у новому рейтингу «Глобального індексу інновацій 2021»² попри покращення минулорічного результат на дві позиції, посівши 45 місце, у 2021 році Україна посіла у рейтингу 49 місце, погіршивши результати за попередні три роки. При цьому, у 2021 році Україна має кращі результати за інноваційними результатами, ніж інноваційні ресурси, цього року Україна посідає 76 місце за обсягом інноваційних затрат, нижче, ніж минулого року, але вище, ніж у 2019 році. За результатами інноваційної діяльності Україна посідає 37 місце, ця позиція така ж, як і минулого року, але нижча ніж 2019 рік.

¹ Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.

² Global Innovation Index 2021. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021/ua.pdf.

Повертаючись до аналізу поняття коефіцієнту інноваційної ефективності, необхідно підкреслити, що вчені-економісти визначають коефіцієнт результативності інноваційної діяльності через добуток показників результативності: інноваційної діяльності на стадії проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (далі – НДДКР); інноваційної діяльності на стадії впровадження інновацій; інноваційної діяльності підприємства з погляду тривалості процесу розроблення й запровадження інновацій¹.

Більшість науковців–економістів при аналізі питань оцінювання інноваційної діяльності розмежовують поняття «ефект» та «ефективність» інноваційної діяльності. У загальному розумінні ефект (від лат. effectus – «виконання, дія») – це результат, досягнутий від будь-якого заходу². При цьому, економічний ефект виступає це кількісний показник, який враховує результати та витрати, рівень впливу якісних видів інноваційних ефектів від провадження інноваційної діяльності.

Ефект в інноваційній діяльності – це кінцевий результат впроваджувальної діяльності в одному з економічних вимірах – матеріальному або грошовому, який може бути виражений через підвищення якості продукції; скорочення часу виробництва та обігу; вивільнення ресурсів тощо³.

Враховуючи широкий спектр застосування, інноваційна діяльність може мати різні види ефектів, їх класифікація повинна відображати багатоаспектність та різноманітність функцій відповідної сфери діяльності, наприклад, інноваційна діяльність в аграрній сфері створює наступні ефекти:

– економічний (перевищення доходу від виробництва над витратами на нього);

¹ Товт Т. Й. Методичні підходи до визначення показників ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*: збірник науково-технічних праць. Львів: РВВ НЛТУ України, 2010. Вип. 20.11. С. 240–249.

² Череп А. В. Ефективність як економічна категорія. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_1_26.

³ Донець О. В. Зміст економічних категорій «ефект» та «ефективність» інноваційної діяльності. *Технологический аудит и резервы производства*. 2013. № 5/3(13). С. 42. С. 42–44.

- соціальний (покращення умов життя, ступінь соціального розвитку);
- екологічний (збереження екологічної обстановки і забезпечення населення екологічно безпечними продуктами харчування);
- технічний (підвищення науково-технічного рівня виробництва);
- технологічний (ступінь використання ресурсів);
- комерційний (економія за рахунок скорочення часу виходу товару на ринок);
- бюджетний (вплив результатів інноваційної діяльності на доходи і витрати відповідного (державного, регіонального або місцевого) бюджету)¹.

Крім того, як відмічається у Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, аграрний сектор у найближчій перспективі може виступати рушієм економічного зростання як такий, що має високий потенціал до модернізації, впровадження новітніх технологій та підвищення рівня переробки власної продукції, але його перспективи обмежені. Проте на сьогодні в Україні він створює близько 10 відсотків валового внутрішнього продукту, тому навіть підвищення рівня ефективності аграрного сектору вдвічі створюватиме лише 20 відсотків валового внутрішнього продукту і не впливатиме суттєво на розвиток держави. Водночас у переважній більшості розвинутих держав частка аграрного сектору не перевищує 5 відсотків валового внутрішнього продукту. Навіть в Аргентині, відомій своїм високоприбутковим аграрним сектором, за даними Світового банку, його частка становить тільки 6 відсотків, що свідчить про обмеженість можливості економічного зростання аграрного сектору.

Також Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року зазначає, що саме інноваційний потенціал має стати рушієм економічного зростання та сприяти розвитку всіх сфер економіки, зокрема промисловості та аграрного сектору із врахуванням конкурентних переваг України (ємність ринку, здатність до інновацій, наявність освічених кадрів, наукових шкіл), які дають змогу їй успішно виробляти

¹ Грицаєнко М. І. Ефективність інноваційної діяльності. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2012. №2(18). С. 132-141. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/2834/1/6.pdf>.

інтелектуальні продукти, найвигідніші з яких - інновації передусім (але не тільки) науково-технічного характеру. Отже, основою інноваційної конкурентоспроможності має стати людський капітал, а також знання і результати наукових досліджень, ефективна реалізація яких в Україні з можливістю виходу на світові ринки сприятиме розвитку держави.

На думку П. П. Микитюк ефективність інноваційної діяльності визначається її конкретною спроможністю створювати інновації, які зберігають відповідну кількість праці, часу, матеріально-технічних ресурсів, коштів у розрахунку на одиницю всіх необхідних і передбачених корисних ефектів продуктів, послуг, технічних систем або дають змогу збільшувати виробництво знарядь праці, предметів споживання, які створюють комфортні умови життя людей, нові правила соціальних відносин¹.

Науковці В. О. Коюда та Л. А. Лисенко вважають ефективність інноваційної діяльності підприємства як її характеристику, що відображає результативність та розкриває міру повноти й якості досягнення поставлених цілей за допомогою системи показників за виділеними складовими ефективності інноваційної діяльності, що дозволить сформулювати методику її оцінки, яка б враховувала всі виділені складові та розробляти заходи щодо вдосконалення інноваційної діяльності на підприємстві².

Зокрема, Л. А. Лисенко запропоновано виділяти такі складові ефективності інноваційної діяльності: науково-технологічну, економічну, соціальну, екологічну, ресурсну, фінансову, етнічно-культурну, маркетингову та регіональну (науково-технологічна складова пропонується як більш ємна за науково-технічну, вона має забезпечити врахування наукових, технічних і технологічних аспектів інноваційної діяльності підприємства)³.

У дослідженнях М. І. Керницької використане інтегрований показник для розрахунку економічної ефективності інноваційних впроваджень.

¹ Микитюк П. П. Аналіз впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 295 с.

² Коюда В. О. Інноваційна діяльність підприємства та оцінка її ефективності: монографія. Х.: ФОП Павленко О.Г. ІНЖЕК, 2010. 224 с.

³ Лисенко Л. А. Підхід до оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства. *Научно-технический сборник*. 2007. №78. С. 98. С. 94–100. URL: http://eprints.kname.edu.ua/561/1/94-100_%D0%9B%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf.

Розроблений узагальнений порядок оцінювання, на відміну від існуючої практики, передбачає використання коефіцієнта споживчої корисності (привабливості), сутність якого розкриває відносна величина вигоди інноваційної продукції в залежності від цінкових та споживчих параметрів. Даний показник розраховується як добуток двох коефіцієнтів, один із яких відображає порівняння цін інноваційної продукції з існуючим на ринку аналогом, а другий – оцінювання вигоди споживача від використання інноваційної продукції. Використання даного коефіцієнта дасть можливість виробникам (користувачам) спрогнозувати успішність реалізації інноваційної продукції та мінімізувати ризики при виході на ринок з інноваційною продукцією, а також спрогнозувати можливі обсяги реалізації і, як результат, – розмір прибутку¹.

Узагальнення критеріїв та систематизація відповідних показників оцінки ефективності інноваційної діяльності, дозволяє виділити наступні²:

1. Критерій економічної ефективності, основними показниками якого є прибуток від ліцензійної діяльності; прибуток від впровадження винаходів (ноу-хау); підвищення ефективності використання ресурсів; прискорення оборотності обігових коштів тощо.

2. Критерій науково-технічної ефективності, основними показниками якого є наявність співробітників з науковим ступенем; частка науково-дослідних та експериментальних лабораторій; наявність зареєстрованих належним чином об'єктів права інтелектуальної власності; обсяг науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт; обсяг робіт з розвитку, модернізації та реконструкції науково-технологічної та дослідно-промислової бази; обсяг реалізованої інноваційної продукції.

3. Критерій соціальної ефективності, основними показниками якого є рівень впливу реалізації проекту на рівень зайнятості населення (частка створених нових робочих місць); зростання рівня оплати праці робітників; динаміка кількості робочих місць; рівень кваліфікації робітників.

¹ Керницька М. І. Економічне оцінювання та управління інноваційними впровадженнями підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04; Нац. транспорт. ун-т. Київ, 2009. 20 с.

² Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств: монографія. Харків: ХДУХТ, 2012. 210 с. С. 152–153.

4. Критерій екологічної ефективності, основними показниками якого є вплив виробничих процесів, задіяних у реалізації проекту, на навколишнє природне середовище; дотримання вимог відповідних норм, установлених чинним законодавством; екологічність виробничих товарів тощо.

5. Критерій новизни, основні показники: тривалість життєвого циклу інновацій; наявність принципово нових товарів; відношення витрат на НДДКР до обсягу продажів, чи відношення кількості робітників, зайнятих в НДДКР, до загальної кількості працюючих; обсяг витрат на оплату праці, послуг суб'єктів інноваційної інфраструктури щодо маркетингу, реклами, підготовки кадрів; частка прибутку, спрямована на НДДКР.

Крім вище перелічених критеріїв, можливим є додавання до вказаного узагальненого переліку інших критеріїв, зокрема, критерію, який відображає рівень комерціалізації результатів інноваційної діяльності (основні показники: запровадження комерційного використання результатів науково-технічної діяльності; рівень комерціалізації інноваційних проєктів, комерціалізація та пошук шляхів перетворення наукового потенціалу в ресурс для забезпечення конкурентоспроможності; рівень конкурентоспроможності товару (послуг), обсяг інвестиційного попиту; рівень прибутковості з урахуванням можливих ризиків тощо).

Слід погодитись, що метою оцінки ефективності інноваційної діяльності є загальний аналіз ефективності інноваційної діяльності, визначення доцільності й оптимальних варіантів реалізації нововведень, оперативне корегування параметрів інноваційних проєктів та підтримка стратегічних інноваційних рішень, основними відмінностями та особливостями аналізу інноваційної діяльності при цьому є наступні:

1. Кількість показників. В аналізі інноваційної діяльності на відміну від більшості інших розділів економічного аналізу доцільно використовувати невелику кількість показників, оскільки результатом застосування складної системи показників є величезні витрати робочого часу на збір інформації для розрахунків величин, які в остаточному підсумку виявляються незручними для інтерпретації. Чим зрозуміліше й практичніше показники ефективності інновацій, тим більше шансів встановити розумні значення цільових величин і розробити грамотні стратегії для їхнього досягнення.

2. Актуальність розрахунків. В умовах економічної нестабільності аналіз інноваційної діяльності, на відміну від інших розділів економічного аналізу, створює об'єктивну базу даних для прийняття управлінських рішень, що сприяє зниженню ризиків інноваційних проєктів.

3. Більшість інноваційних проєктів мають довгостроковий характер і тому потребують нових підходів щодо оцінки їх ефективності, зокрема з урахуванням ситуаційного підходу та ін.

4. Аналіз ефективності інноваційної діяльності допомагає обґрунтовано розподіляти ресурси між корпоративною системою управління ідеями та інноваційними ініціативами¹.

Перелічені особливості аналізу інноваційної діяльності мають економічну направленість та не враховують базові відміни провадження інноваційної діяльності, пов'язані із визначенням предмету діяльності, порядку фінансування інноваційної діяльності, процесів комерціалізації результатів такої діяльності.

У відповідності до рекомендацій ЮНІДО (Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку) у закордонній практиці застосовуються наступні показники оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства: чистий дисконтований дохід; внутрішня норма прибутку або коефіцієнт дисконтування; проста норма прибутку; проста норма прибутку на акціонерний капітал; коефіцієнт фінансової автономності проєкту; коефіцієнт поточної ліквідності; строк окупності інвестицій, спрямованих на реалізацію інноваційного проєкту². Вказаний перелік показників можливо доповнити також наступними показниками: облікова норма рентабельності (ARR), економічна додана вартість (EVA) та деталізувати показник щодо окупності інвестицій.

Розглядаючи питання порядку визначення ефективності інноваційної діяльності, треба підкреслити, що згідно із нормами статті 11 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII (в редакції від 18 квітня 2021 р.) засобом встановлен-

¹ Левченко Н. М., Носенко Д. К. Аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 2. Т. 1. С. 139–142. С. 139. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_2/zmist.files/36.pdf.

² Яцков В. Инновационный путь развития в условиях экономических реформ. *Проблемы науки*. № 7. 2002. С. 240–246.

ня рівню ефективності діяльності наукових установ (які є суб'єктами наукової і науково-технічної діяльності та беруть участь у здійсненні інноваційної діяльності) є їх державна атестація.

Так, під час проведення державної атестації наукових установ здійснюється їх оцінювання за наступними напрямками:

- забезпеченість науковими і науково-технічними кадрами;
- стан матеріально-технічної бази;
- якість наукової і науково-технічної діяльності;
- відповідність наукової і науково-технічної діяльності завданням наукової установи.

При цьому якість наукової і науково-технічної діяльності визначається на основі експертної оцінки з використанням наукометричних та інших показників, що використовуються в міжнародній системі експертизи¹.

Порядок проведення державної атестації наукових установ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540 (в редакції від 24 квітня 2018 р.) визначає механізм проведення державної атестації наукової установи з метою визначення ефективності її діяльності.

Тобто, предметом державної атестації є визначення рівня ефективності діяльності наукової установи. Оцінювання ефективності діяльності наукової установи здійснюється на підставі поданих нею інформаційних матеріалів, які повинні містити відомості про: 1) наукових працівників; 2) підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників; 3) організацію та рівень досліджень за певним науковим, науково-технічним напрямом; 4) основні результати наукової і науково-технічної діяльності; 5) міжнародне науково-технічне співробітництво; 6) матеріально-технічну та дослідно-експериментальну базу досліджень, наявність та ефективність використання сучасного високотехнологічного наукового обладнання, унікальні наукові об'єкти, в тому числі ті, що становлять національне надбання; 7) практичну цінність результатів діяльності для держави; 8) фінансово-економічну діяльність².

¹ Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

² Порядок проведення державної атестації наукових установ: постанова Кабінету Міністрів України від 19.07.2017 № 540. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-2017-%D0%BF#Text>.

Основними аспектами (сферами) оцінювання ефективності діяльності згідно положень частини 2 розділу II Методики оцінювання ефективності наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності наукової установи, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 17 вересня 2018 р. № 1008, є:

- моніторинг правильності визначення класифікаційної оцінки установи; діяльність установи протягом трьох попередніх років;
- стратегія розвитку Установи та перспективних напрямів наукової і науково-технічної діяльності на п'ять наступних років;
- науковий, науково-технічний, кадровий та інноваційний потенціал установи;
- стан матеріально-технічної бази;
- публікаційна активність;
- міжнародна інтеграція установи;
- ефективність використання фінансових, матеріально-технічних та кадрових ресурсів за визначеним науковим напрямом установи¹.

Крім того, згідно із додатком № 3 до вказаної методики – «Показники діяльності наукової установи», визначається зміст такого показника, як результативність та ефективність наукових досліджень установи.

Так, загальний показник результативності та ефективності наукових досліджень розкривається через систему трьох основних показників: 1) публікаційна активність; 2) інноваційна активність; 3) міжнародна інтеграція.

Зокрема, публікаційна активність визначається через:

- кількість друкованих монографій, енциклопедій, словників, підручників, посібників, збірників наукових праць, документів, матеріалів, наукових довідників або покажчиків, препринтів, наукових періодичних видань, виданих в Україні і за кордоном;
- кількість електронних освітніх ресурсів (електронний навчальний посібник, електронний підручник, електронні методичні матеріали, курс дистанційного навчання тощо);

¹ Методика оцінювання ефективності наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності наукової установи: наказ Міністерства освіти і науки України від 17.09.2018 р. № 1008. *Офіційний вісник України*. 2019. № 1. Ст. 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1504-18#n19>.

- кількість публікацій у наукових виданнях, що включені до переліку наукових фахових видань України;
- кількість монографій, підручників, виданих за кордоном, співавторами яких є працівники наукової установи;
- кількість публікацій у наукових журналах, що індексуються в Web of Science Core Collection та Scopus;
- кількість інформаційно-аналітичних матеріалів, проєктів нормативно-правових актів та інших документів, наданих відповідним органам виконавчої влади;
- кількість розроблених та введених в дію Національних стандартів України, Стандартів організації України, технічних умов, технічних регламентів України, що забезпечують технічне регулювання випуску, обігу та застосування відповідної продукції;
- кількість розроблених та затверджених класифікаторів та кодифікаторів.

Слід звернути особливу увагу на порядок визначення у вказаному додатку складників інноваційної активності. Так, інноваційна активність визначається за допомогою наявності наступних складових:

- охоронні документи на об'єкти права інтелектуальної власності, видані в Україні;
- охоронні документи на об'єкти права інтелектуальної власності, видані в інших країнах;
- чинні патенти на винаходи (сорти рослин), корисні моделі, свідоцтва на об'єкти авторського права, отримані в Україні;
- чинні патенти на винаходи (сорти рослин), отримані за кордоном;
- обсяг коштів, отриманих від виданих ліцензій та укладених договорів про передання прав на об'єкти права інтелектуальної власності;
- суми дивідендів, отриманих науковою установою від діяльності організацій підприємницького сектору, заснованих за її участі;
- видані ліцензії та договори про передання прав на об'єкти права інтелектуальної власності або їх використання в Україні;
- видані ліцензії та договори про передання прав на об'єкти права інтелектуальної власності або їх використання за кордоном;
- суб'єкти господарювання, у статутному капіталі яких наукова установа має частку.

Водночас міжнародна інтеграція регламентується як система наступних показників:

- кількість проектів у межах двосторонніх, багатосторонніх конкурсів з міжнародними партнерами;
- кількість проектів, що виконувалися за міжнародними рамковими програмами Європейського Союзу з досліджень та інновацій;
- кількість міжнародних науково-практичних семінарів, конференцій, інших заходів, організованих відповідною науковою установою;
- питома вага публікацій у вітчизняних і закордонних наукових журналах, опублікованих науковими працівниками наукової установи спільно із зарубіжними авторами (у відсотках від загальної кількості опублікованих статей).

Враховуючи положення вищезазначених порядку та методики, результативність та ефективність наукових досліджень визначається через систему показників, основу яких складають ефективність використання наявних ресурсів та сукупність потенціалів (науково-технічний, кадровий, інноваційний тощо).

Отже, особливого значення в умовах необхідності формування показників визначення ефективності інноваційної діяльності набувають питання правових засад розвитку інноваційного потенціалу.

Слід погодитись, що інноваційний потенціал національної економічної системи на усіх рівнях виступає як сукупні об'єктивні передумови (можливості) цієї системи щодо реалізації ресурсів задля зростання ефективності функціонування на більш якійсній інноваційній основі¹. Тобто, інноваційний потенціал акумулює існуючі можливості щодо ефективного провадження інноваційної діяльності.

Згідно з нормами підпунктів 23, 38 пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630² Міністерство освіти і науки України відповідно до покладених на нього завдань забезпечує

¹ Лохман Н. В., Кореніцина Т. В., Грищук О. А. Стабілізатори розвитку інноваційного потенціалу економічних систем сфери гостинності. *ДонДУУ. Менеджер*. №1(90). 2021. С. 46–52.

² Положення про Міністерство освіти і науки України: постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>.

розвиток наукового і науково-технічного потенціалу, в тому числі у сфері генетично-інженерної діяльності, розробляє критерії безпеки поводження з генетично модифікованими організмами та провадження генетично-інженерної діяльності в замкнених системах, розробляє та вдосконалює систему контролю за дотриманням правил безпеки генетично-інженерної діяльності. Водночас вказане положення не має чіткого закріплення завдань (повноважень) центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій щодо забезпечення розвитку інноваційного потенціалу України.

Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року зазначає, що розвиток інноваційного потенціалу є засобом забезпечення безпеки та суверенітету держави, її конкурентоспроможності у сучасному світі. Таким чином, вказана Стратегія визначає основну мету розвитку інноваційного потенціалу, підкреслюючи його визначальну роль. Також цією Стратегією зроблений висновок за результатами проведеного порівняльного аналізу стану інноваційної системи України відносно світового рівня щодо високого освітнього та наукового потенціалів. При цьому констатується поступова деградація інноваційного потенціалу.

Так, за даними Держстату, кількість дослідників в Україні стрімко скорочується (із 133744 осіб у 2010 році до 59392 у 2017 році), наукоємність валового внутрішнього продукту (витрати на наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки за всіма джерелами у відсотках до валового внутрішнього продукту) у 2017 році становила лише 0,45 відсотка, динаміка кількості підприємств, що займаються інноваціями, негативна (у 2017 році відбулося скорочення кількості підприємств промисловості, що провадили інноваційну діяльність, на 9 відсотків порівняно з 2016 роком до 16,2 відсотка всіх промислових підприємств), хоча окремі приклади інноваційного підприємництва та високих технологій, що успішно розвиваються, у нашій економіці є. Інвестиції у нематеріальні активи протягом останніх 15 років становили близько 2-4 відсотки всіх капітальних інвестицій, а частка видів діяльності, що відносяться до високотехнологічних (із сукупною інтенсивністю витрат на дослідження і розробки у співвідношенні до валової доданої вартості - 13,6 і більше) і середньотехнологічних (із сукупною ін-

тенсивністю витрат на дослідження і розробки у співвідношенні до валової доданої вартості – 3,2-13,5), в обсязі реалізованої промислової продукції у 2017 році становила 11,3 відсотка¹.

Для поліпшення вказаного стану пропонується сприяння розвитку видів діяльності з високою наукоємністю та створення з боку держави сприятливих умов для розвитку виробництва інтелектуальних продуктів, включаючи можливість їх комерціалізації як в Україні, так і у інших країнах.

Тобто, розвиток інноваційного потенціалу є ключовим фактором економічного зростання, з врахуванням першочергового завдання державної політики щодо підтримки наукових досліджень (які є однією з основ інноваційного потенціалу) та створення ефективної інфраструктури, яка сприятиме комерціалізації результатів інноваційної діяльності.

Основним важелем розвитку економіки країни є нарощування її інноваційного потенціалу, на це має бути спрямована загальнодержавна політика, покликана об'єднувати освіту, науку, виробництво, споживання, фінансову систему, вона має бути орієнтована на використання інтелектуальних ресурсів з метою розвитку високотехнологічних виробництв, на створення сприятливих умов для активізації інноваційної діяльності, упровадження інновацій, функціонування інноваційної інфраструктури, ринку інновацій та технологій².

Одночасно, інноваційний потенціал є основним фактором ефективності та характеристикою інноваційної діяльності, при цьому вказана характеристика може бути ідентифікована як сполучення властивостей здійснення інноваційної діяльності та рівню інноваційних можливостей відповідних суб'єктів.

Стан інноваційного потенціалу підприємства визначається цілісним станом всіх структурних частин його виробничо-господарської діяльності. Інноваційний потенціал необхідно постійно розвивати і підтри-

¹ Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.

² Романчик Т. В. Аналіз стану інноваційної активності економіки України. *Бізнесінформ*. № 5. 2014. С. 111–115. С. 114. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/25542/3/2014_Romanchyk_Analiz_stanu.pdf.

мувати в динамічному стані, постійно коректуючи відповідно до встановлених термінів¹.

Ефективність інноваційного процесу залежить від стану інноваційного потенціалу підприємства, основу якого складають фінансові, матеріальні, кадрові, інтелектуальні та інші ресурси². Тобто основними складовими інноваційного потенціалу є сукупність різних видів ресурсів, до яких також необхідно відносити інформаційні. Саме тому важливим є підвищення інноваційного потенціалу підприємства, що передбачає необхідність моніторингу інноваційного потенціалу та оцінки його в процесі реалізації³.

Загальновизнано, що нині відсутній комплексний підхід до розроблення показників ефективності використання та критеріїв оцінювання інноваційного потенціалу, незважаючи на першочергове значення підвищення інноваційного потенціалу та важливість оцінювання, яке відображає спроможності та ризики при впровадженні інновацій.

На думку О. І. Маслак та Л. А. Квятковської оцінку інноваційного потенціалу підприємства доцільно здійснювати в наступній послідовності:

- аналіз структури інноваційного потенціалу;
- виявлення ступеня використання внутрішніх інноваційних можливостей підприємства;
- оцінка рівня інноваційної активності підприємства⁴.

З огляду на це, вважаємо доцільним додати до переліку етап оцінки та аналізу рівня використання інноваційного потенціалу у порівнянні із попередніми роками.

Враховуючі вищезазначене можливо дійти висновку, що ефективне використання інноваційного потенціалу господарюючими суб'єктами безпосередньо пов'язано з рівнем інноваційної активності.

¹ Archibugi D. National Innovation Systems. A comparative Analysis: Richard R. Nelson (Editor), (Oxford University Press, New York and London, 1993) xii + 541 pp. Research Policy, Elsevier. 1996. Vol. 25, Issue 5, pp. 838-842.

² Мартюшева Л. С., Калишенко В. О. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження. *Фінанси України*. 2002. № 10. С 61–66.

³ Гриньов А. В. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства. *Проблеми науки*. 2003. № 12. С. 13–17.

⁴ Маслак О. І., Квятковська Л. А. Система показників оцінки інноваційного потенціалу промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2010. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=298>.

Чинне законодавство не містить визначення поняття «інноваційно активне підприємство», тому, звертаючись до міжнародної практики це підприємство, що займалося інноваційною діяльністю (розробляло чи впроваджувало нові або вдосконалені продукти та інноваційні процеси) упродовж певного періоду спостереження¹.

Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року закріплює, що для сталого розвитку держави необхідно забезпечити сприятливі умови для утворення та функціонування інноваційно активних підприємств. Так, зазначений стратегічний документ визначає, що з метою активізації створення новацій необхідно:

- опрацювати питання можливості стимулювання підприємств до наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок та інноваційної діяльності;

- розробити механізм стимулювання науковців до формування актуальної та затребуваної глобальним ринком тематики наукових досліджень, спрямованої на створення інноваційних рішень, що забезпечать інноваційний розвиток вітчизняної економіки;

- забезпечити створення навчальних матеріалів із підприємництва та інновацій, які б підвищували рівень обізнаності, починаючи із школи, навчали азів створення власного бізнесу, фінансової грамотності та охорони інтелектуальної власності;

- розробити методичні матеріали щодо залучення до виконання спільних інноваційних проектів студентів різних спеціальностей та закладів вищої освіти.

Одночасно, з метою активізації трансферу новацій у Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року пропонується :

- започаткувати комунікаційний механізм технологічних платформ, де бізнес і держава можуть стати потенційними замовниками інновацій: з одного боку, бізнес та держава роблять заявку на розв'язання їх проблем, а з іншого, науковці, студенти, винахідники пропонують інноваційні рішення, які надалі масштабуються і стають основою для власного інноваційного бізнесу;

¹ Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation, 4th Edition. The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities, OECD Publishing, Paris/Eurostat, Luxembourg 2018. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264304604-en>

сприяти виділенню територій (приміщень) для елементів інноваційної інфраструктури та інноваційних структур, що займаються трансфером новацій;

започаткувати надання державної підтримки винахідникам та підприємцям на освітні і консультаційні послуги¹.

Зважаючи на запропоновані напрями активізації інноваційної діяльності, особливого значення в умовах сьогодення набуває пошук шляхів сприяння розвитку трансферу технологій. Питання удосконалення механізмів та прискорення трансферу технологій потребують всебічного аналізу, враховуючи вплив рівню інноваційно-активних підприємств на тенденцію розвитку у сфері трансферу технологій в Україні.

Так, О. В. Розгон був проведений комплексний аналіз видів та організаційних форм трансферу технологій, вченою виявлено проблеми ототожнення форм у порівнянні з видами трансферу технологій та запропоновано класифікацію організаційних форм трансферу технологій, особлива увага приділена договірним аспектам трансферу технологій².

Питання активізації інноваційної діяльності розглядалися багатьма науковцями. Так, В. В. Томах та Г. Б. Веретенникова у своєму дослідженні дійшли висновку, що для покращення інноваційної діяльності підприємств та коректування їх впливу на значення ВВП доцільно вдосконалити інноваційну політику України в декількох напрямках, а саме:

- створення цільових державно-приватних венчурних фондів та забезпечення прозорості їх функціонування;
- стимулювання кооперації наукових інститутів із підприємствами з метою прискорення трансферу технологій;
- удосконалення механізмів трансферу технологій;
- розроблення механізмів поширення вітчизняних інновацій на світові ринки;
- податкове стимулювання НДДКР;

¹ Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.

² Розгон О. В. Організаційні форми трансферу технологій в інноваційному процесі. *Право та інновації*. 2021. № 1 (33). С. 14–21. URL: https://bsa.edu.lv/wp-content/docs/science/book/Law_Innovations/Law_Innovations_2021_1_33.pdf#page=14.

- розроблення механізму підтримки платіжного попиту на НДДКР;
- удосконалення системи інформаційних комунікацій щодо доведення до інноваційно активних підприємств інформації щодо можливих фінансових пілг у зв'язку з їх діяльністю;
- стимулювання оновлення морально застарілого обладнання та впровадження нових неопробованих технологій¹.

Специфіка розбудови національної інноваційної системи насамперед визначається її нормативно-правовим забезпеченням та законодавчо закріпленими напрямками провадження інноваційної діяльності, які складають основу інноваційної моделі розвитку економіки України².

При розгляді питань інноваційних можливостей національної економіки слід окреслити основні загальновизнані чинники зростання економіки, серед яких, насамперед, проведення послідовної державної політики, створення сприятливого бізнес-клімату, розвиток підприємництва, залучення інвестицій, розвиток ринків капіталу та інновацій. Разом із цим всі перелічені чинники потребують належного законодавчого забезпечення.

Недосконалість системи державного регулювання в інноваційній сфері безпосередньо впливає на рівень інноваційного розвитку, та може призвести до недоцільного використання коштів, у тому числі державного та місцевих бюджетів. Потреба удосконалення системи державного регулювання в інноваційній сфері покликана необхідністю розбудови національної інноваційної екосистеми, забезпечення дієвої системи підтримки та нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності, створення сучасного ринку інновацій та трансферу технологій, підвищення рівню комерціалізації науково-технічних розробок та винаходів.

Створення сприятливих умов для ведення бізнесу є однією із пріоритетних реформ Уряду. Загальновизнано, що одним з основних бар'єрів

¹ Томах В. В., Веретенникова Г. Б. Інноваційна діяльність підприємств та зростання національної економіки: Україна, Польща. *Economics of Development*. Volume 19, Issue 2, 2020. P. 2232. URL: https://www.businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/13641/ED_2020_02_Tomakh.pdf.

² Глібо С. В. Пріоритети та тенденції розвитку інноваційних відносин в Україні. *Регіональні інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення*: зб. наук. пр. за матеріалами II круглого столу (м. Харків, 5 червня 2020 р.). Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. С. 21–28.

для розвитку інновацій в Україні є недосконалість інституцій, зокрема політичного, регуляторного та бізнес-середовища. Отже, необхідним є загальне покращення середовища для ведення бізнесу, відносно спрощення і здешевлення ведення бізнесу та формування привабливого бізнес – клімату для розвитку малого бізнесу в Україні. Однією із пріоритетних реформ Уряду є створення сприятливих умов для ведення бізнесу, реалізація регуляторної політики, спрямованої на вдосконалення регуляторного середовища – дерегуляцію, із цією метою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 грудня 2019 р. № 1413-р¹ (в редакції від 04 серпня 2021 р.) затверджений План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату, який передбачає перелік певних заходів щодо: спрощення умов провадження підприємницької діяльності в аграрній галузі; спрощення адміністративних процедур у сфері земельних відносин; спрощення адміністративних процедур регулювання господарської діяльності; спрощення умов провадження підприємницької діяльності у будівельній галузі; удосконалення процедури державного нагляду (контролю) за регулюванням господарської діяльності; розширення можливостей суб'єктів господарювання щодо участі в наданні публічних послуг; спрощення умов провадження підприємницької діяльності в нафтогазовій галузі, надрокористуванні та електроенергетиці; спрощення процедур митного, податкового регулювання господарської діяльності та подання звітності; спрощення умов провадження підприємницької діяльності у сферах інформаційних технологій і телекомунікацій; спрощення умов провадження підприємницької діяльності у сфері транспорту та логістики. Отже, вказаний перелік потребує оновлення з врахуванням сучасних концепцій господарювання та виконання цих заходів потребує постійного моніторингу.

Перехід до інноваційної моделі розвитку економіки є особливістю сучасного етапу розвитку підприємництва. Тому ефективного здійснення підприємницької діяльності, в тому числі у сфері інновацій потребує належної підтримки та стимулювання. Так, згідно із ст. 20 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22 березня 2012 р. № 4618-VI (в редакції від 10

¹ План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату: розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 1413-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1413-2019-%D1%80#Text>.

грудня 2020 р.), державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки і промислового виробництва може здійснюватися шляхом:

1) надання фінансової підтримки для утворення об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки та промислового виробництва, у тому числі бізнес-інкубаторів, інноваційних бізнес-інкубаторів, науково-технологічних центрів, центрів трансферу технологій;

2) сприяння розвитку венчурного підприємництва;

3) створення системи економічних стимулів для розвитку економіки на основі технологічних інновацій;

4) передачі наукової продукції, створеної за рахунок бюджетних коштів, для її впровадження у виробництво;

5) створення умов для залучення суб'єктів малого і середнього підприємництва до укладення договорів субпідряду у сфері інновацій та промислового виробництва;

6) стимулювання залучення іноземних інвестицій і розвитку взаємовигідної міжнародної інноваційної співпраці;

7) створення умов для поширення кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами¹.

Отже, всі перелічені шляхи підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері інновацій є одночасно шляхами активізації інноваційної діяльності.

Перехід суб'єктів господарювання на інноваційний шлях розвитку можливий лише за умови належного інвестиційного забезпечення та стимулювання інвестиційної активності відповідних суб'єктів. Інвестиційне забезпечення визначає динаміку інноваційної діяльності відповідних суб'єктів. Тому вкрай важливим є інтенсифікація інвестиційної діяльності для забезпечення інноваційного розвитку.

Згідно із нормами статті 3 Закону України «Про інвестиційну діяльність»² від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII (в редакції від 01 липня

¹ Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 3. Ст. 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>.

² Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.

2021 р.) інноваційною діяльністю є сукупність заходів, спрямованих на створення, впровадження, поширення та реалізацію інновацій відповідно до Закону «Про інноваційну діяльність» з метою отримання комерційного та/або соціального ефекту, які здійснюються шляхом реалізації інвестицій, вкладених в об'єкти інноваційної діяльності. Отже, виходячи із змісту цього поняття, впровадження, поширення та реалізація інновацій здійснюються шляхом реалізації інвестицій, вкладених у відповідні об'єкти. Однак, незважаючи на визначення поняття інноваційної діяльності та існування прямого зв'язку цієї діяльності із залученням інвестицій, норми вищевказаного Закону потребують вдосконалення та оновлення з урахуванням сучасних тенденцій інноваційного розвитку.

Водночас відповідно до норм статті 326 Господарського Кодексу України, інвестиціями у сфері господарювання визнаються довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей та майнових прав в об'єкти господарської діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту, при цьому, формами інвестування інноваційної діяльності є:

- державне (комунальне) інвестування, що здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетних коштів та інших коштів відповідно до закону;
- комерційне інвестування, що здійснюється суб'єктами господарювання за рахунок власних або позичкових коштів з метою розвитку бази підприємництва;
- соціальне інвестування, що здійснюється в об'єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер;
- іноземне інвестування, що здійснюється іноземними юридичними особами або іноземцями, а також іншими державами;
- спільне інвестування, що здійснюється суб'єктами України разом з іноземними юридичними особами чи іноземцями¹.

Вказана класифікація форм інвестування інноваційної діяльності побудована за суб'єктами провадження інвестування.

Основні загально визнані чинники зростання економіки, які відображають питання розвитку відповідних ринків – ринків капіталу та

¹ Господарський Кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст.144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

інновацій, безпосередньо є головними секторами розвитку національної економіки, тому повинні мати належне правове забезпечення та ефективні механізми функціонування.

Відповідно до норм статті 4 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV¹ (в редакції від 05 серпня 2021 р.) до ринків капіталу відносяться фондовий ринок, ринок деривативних фінансових інструментів та грошовий ринок.

Фондовий ринок (ринок цінних паперів) визначається вказаним Законом як сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо емісії (видачі), обігу, виконання зобов'язань, викупу та обліку цінних паперів (у тому числі деривативних цінних паперів).

Ринок деривативних фінансових інструментів являє собою сукупність учасників ринку деривативних фінансових інструментів та правовідносин між ними, що виникають під час емісії деривативних цінних паперів, укладення деривативних контрактів, вчинення та виконання правочинів щодо деривативних цінних паперів, укладення та виконання договорів про заміну сторони деривативних контрактів, виконання зобов'язань за деривативними фінансовими інструментами.

Грошовий ринок є сукупністю учасників грошового ринку та правовідносин між ними, що виникають під час вчинення правочинів щодо інструментів грошового ринку та валютних цінностей.

Усі наведені ринки охоплюють правовідносини, пов'язані із цінними паперами та фінансовими інструментами.

Результати науково-дослідної та творчої діяльності є інтелектуальним продуктом. Втілений у винаходи, відкриття, наукові звіти, патенти, інноваційні проекти, раціоналізаторські пропозиції інтелектуальний продукт стає товаром на ринку інновацій, що діє у складі інноваційної інфраструктури країни. Ринок інновацій, як і будь-якій іншій ринок – це економічна система, у рамках якої відбувається узгодження і реалізація економічних інтересів між продавцями і покупцями за допомогою механізму ринкових цін, це узагальнене поняття, що охоплює всі процеси комерціалізації, які виконуються на різних етапах розроблення і впро-

¹ Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31 Ст. 268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.

вадження інновацій. Як послідовний ряд ринкових відносин, що виникають у процесі перетворення наукової ідеї, пропозиції спочатку в інноваційний проект, а потім в інноваційний продукт, ринок інновацій складається з трьох частин: ринку об'єктів інтелектуальної власності, ринку інноваційних проектів та ринку готової для споживання інноваційної продукції, товарів, послуг. Він належить до одного зі спеціалізованих видів ринку та характеризується:

- значною різноманітністю товарів;
- більша частина товару підпадає під право інтелектуальної власності;
- має глобальний характер;
- пропозиція переважає над попитом;
- основна мета покупців – отримати певний економічний ефект та конкурентні переваги¹.

Національна економічна стратегія на період до 2030 року, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179² (в редакції від 16 березня 2021 р.) визначає орієнтири, принципи та цінності в економічній політиці, серед яких важливе місце займає розвиток підприємництва та інновацій. Стратегія встановлює

Стратегічний курс економічної політики до 2030 року охоплює 20 основних напрямів, кожен із яких має загальні положення: візія та стратегічні цілі, відповідний аналіз напрямку із висновками, виклики і бар'єри на шляху досягнення стратегічних цілей, стратегічний курс напрямку за визначеними цілями (шляхи досягнення стратегічної цілі та завдання), цільові індикатори – 2030, очікувані результати за напрямом.

Отже, основними напрямами стратегічного курсу економічної політики до 2030 року є:

1. Макроекономічна політика.
2. Верховенство права.
3. Регуляторне середовище.

¹ Князевич А. О. Ринок інновацій у складі інноваційної інфраструктури країни. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2015. № 3. С. 129–139. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2015_3_129_139.pdf.

² Національна економічна стратегія на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.

4. Управління державною та комунальною власністю.
5. Міжнародна економічна політика і торгівля.
6. Репутація (розвиток репутації).
7. Інвестиційна привабливість.
8. Інформаційно-комунікаційні технології.
9. Агрпромисловий сектор та харчова промисловість.
10. Промисловість.
11. Енергетика.
12. Видобувна промисловість.
13. Транспорт та інфраструктура.
14. Креативні індустрії та індустрія гостинності.
15. Сфера послуг.
16. Регіональний розвиток.
17. Підприємництво (розвиток підприємництва).
18. Цифрова економіка.
19. Культурно-ціннісна трансформація України.
20. Якість життя.

Як вбачається із наведеного переліку, окремого напрямку щодо забезпечення інноваційного розвитку стратегія не виділяє.

Так, в рамках напрямку 17: «Підприємництво (розвиток підприємництва)» встановлюються наступні стратегічні цілі:

1. Забезпечення ефективної державної політики з розвитку підприємництва.
2. Стимулювання розвитку підприємницької культури та компетенцій.
3. Створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до фінансів.
4. Створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до ринків.
5. Стимулювання розвитку інновацій.

Згідно із висновком 4 в рамках вказаного напрямку встановлюється, що незважаючи на високий рівень розвитку, сфера інновацій все ще потребує державної підтримки, головними факторами стримування ефективного розвитку інноваційної діяльності відзначаються відсутність інституційного досвіду щодо захисту прав інтелектуальної власності, слабкорозвинена мережа та кластеризація підприємств.

Разом із цим, основними бар'єрами на шляху досягнення стратегічної цілі 5 «Стимулювання розвитку інновацій» визначені низька інноваційна активність та закрита стартап-екосистема.

Шляхами досягнення стратегічної цілі 5 «Стимулювання розвитку інновацій» є:

1. Розвиток грантових можливостей для інноваторів, при цьому основними завданнями є: забезпечення впровадження інкубаційної та акселераційної підтримки разом із грантовими програмами для мікробізнесу та малого бізнесу; сприяння наданню грантів на навчання, наукові розробки для підтримки кваліфікованої міграції; створення середовища для переміщення іноземних стартапів в українську інноваційну екосистему.

2. Розвиток інноваційної інфраструктури, основними завданнями визначені: створення національної мережі з 24 дієздатних інноваційних бізнес-інкубаторів за стандартами Європейської мережі бізнес-центрів та інноваційних центрів для підтримки доступу до ринків ЄС, розвиток підприємницької екосистеми та складових інноваційної екосистеми (наукові парки, трансфер технологій).

3. Розвиток програм обміну досвідом, основним завданням встановлено: забезпечення створення умов для розвитку програм міжрегіонального та міжнародного обміну інноваційним досвідом за прикладом Erasmus.

Також Національна економічна стратегія на період до 2030 року містить цільові індикатори, за допомогою яких оцінюється досяжність цілей під час стратегічного планування. Так, цільовими індикаторами – 2030 за стратегічною ціллю 5 «Стимулювання розвитку інновацій» визначені наступні:

- 1) розвиток стартапів;
- 2) участь підприємців у процесі обміну досвідом між інноваційними центрами;
- 3) узгодження мережевої роботи існуючих організацій підтримки бізнесу;
- 4) збільшення обсягів венчурного фінансування українських стартапів з 510 млн. доларів США до 5 млрд. доларів США;
- 5) підвищення місця України за Глобальним індексом інновацій.

Втім, очікувані результати відносно цілі 5 «Стимулювання розвитку інновацій» мають загальний характер та обмежуються забезпеченням повноцінного функціонування екосистем для розвитку інновацій.

Крім того, варто підкреслити, що в рамках напряму 3 «Регуляторне середовище», стратегічними цілями якого є: забезпечення прозорого та ефективного регулювання діяльності суб'єктів господарювання і забезпечення прозорого та ефективного регулювання ринкових відносин, в розділі «Аналіз регуляторного середовища: висновки та ключові аспекти» зроблений висновок щодо наявності недостатнього рівню захисту прав інтелектуальної власності, що не дає змоги реалізувати інноваційний потенціал.

Зокрема у напрямі вказаного висновку відзначаються як негативні насамперед фактори щодо низьких рейтингових показників за компонентом «Захист прав інтелектуальної власності» (Global Competitiveness Index 2019); за Міжнародним індексом прав власності (International Property Rights Index 2019) та за даними у Спеціальному звіті 301 Торговельного представництва США.

Одночасно, відмічений позитивний досвід оновлення чинного законодавства у цієї сфері. Так, підтверджується досягнення певного прогресу в реформуванні системи захисту інтелектуальної власності – прийняття деяких нормативно-правових актів: щодо реформи патентного законодавства, вдосконалення правової охорони та захисту торговельних марок, географічних зазначень, промислових зразків; щодо створення національного органу інтелектуальної власності, які мають на меті наближення виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції в частині узгодження вимог законодавства України щодо охорони прав на зазначені об'єкти з законодавством ЄС.

Втім у розділі «Очікувані результати за вищевказаним напрямом» регламентується результат загального значення - підвищення захищеності права інтелектуальної власності, без уточнення досягнення результатів щодо забезпечення належного рівню реалізації інноваційного потенціалу.

Повертаючись до досвіду стратегічного планування, доцільно визначити, що згідно із проєктом Стратегії розвитку високотехнологічних

галузей до 2025 року¹, ключовими проблемами сталого інноваційного розвитку економіки відмічаються:

- відсутність динаміки інноваційного розвитку;
- низький рівень розробки та споживання інноваційної продукції;
- відсутність стратегії інноваційних перетворень;
- відсутність моделі державної підтримки та сприяння розвитку галузей з високою додатковою вартістю продукту;
- низький рівень використання механізму державно-приватного партнерства у реалізації інфраструктурних та інноваційних проєктів, зокрема у державній сфері;
- відсутність стратегії залучення інвестицій у високотехнологічні галузі.

Аналогічним чином вищевказаний проєкт відмічає проблеми законодавчого забезпечення, зокрема, встановлено, що в Україні номінально існують майже всі інститути інноваційного розвитку (венчурні фонди, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій, технологічні та наукові парки, технологічні кластери, тощо), проте їх діяльність не відповідає сучасним викликам, втім, законодавство України також потребує вдосконалення на основі кращих світових та європейських практик.

До того ж, як відмічається у науково-аналітичній записці «Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році», забезпечення інноваційного шляху розвитку української економіки вимагає проведення певних змін у підходах щодо залучення альтернативних джерел фінансування науки, запровадження ефективних механізмів пільгового кредитування, дієвих податкових механізмів стимулювання науково-інноваційної діяльності. Зважаючи на дуже обмежену фінансову та інституційну спроможність держави, доцільно наявні ресурси і науковий потенціал зосередити на підтримці досліджень, які є основою інноваційного розвитку країни. Тобто наявна проблематика щодо бюджетного фінансування науки, яке позиціонується як основний інструмент, за допомогою якого здійснюється підтримка діяльності

¹ Проєкт Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c3081991-45fb-47df-abc6-59822e854a99&title=ProektstrategiiRozvitkuVisokotekhnologichnikhGaluzeiDo2025-Roku>.

організацій державного сектору науки, регулюється розвиток пріоритетних напрямів науки й інновацій. Ключовою проблемою фінансової політики держави щодо науки є ефективне витрачання бюджетних коштів на наукові дослідження, які виконуються в державних організаціях. На даний час рівень бюджетного фінансування науки в Україні залишається вкрай низьким, незважаючи на позитивну динаміку останніх років.

Динаміка рейтингів України за чотирма підходами до оцінки спроможності до інновацій за 2014–2020 рр. дозволяє зробити висновок про відсутність активної політики та проривів у підтримці інноваційної діяльності як державою, так і бізнесом. Основою української інноваційної конкурентоспроможності є людський капітал, вища освіта, а також знання й результати наукових досліджень. Однак слабкі державні інституції, несприятливе середовище для ведення інноваційного бізнесу та недружня фінансова система заважають розкриттю підприємницького потенціалу, створюють перешкоди для комерціалізації інновацій та їх впливу на зростання ВВП. Україна залишається протягом останнього десятиліття у групі країн з доходом нижче середнього (за групуванням країн Світовим банком).

Негативний вплив на зменшення результативності інноваційної діяльності спричинили скорочення витрат на дослідження і розробки та, як наслідок, зменшення привабливості дослідницької системи для молодих науковців, низька концентрація дослідників, недостатній рівень розвитку інноваційної інфраструктури, обмеженість інструментів інституційної та фінансової підтримки інноваторів, слабкий захист прав інтелектуальної власності і, відповідно, низькі патентна активність та інтелектуальні активи, погіршення спроможності експортувати товари з високою доданою вартістю, недостатньо висока частка користувачів мережею Інтернет. Сильними сторонами України залишаються: знанняві та технологічні результати, інноваційні зв'язки, людський капітал і дослідження, можливості приваблювання талантів, ринкові та нормативні можливості на ринку праці, інституції, креативність, проникнення високих технологій, навички. Людські ресурси – складова індексів, яка все ще залишається найбільш сильною стороною України¹.

¹ Писаренко Т. В., Куранда Т. К., Кваша Т. К. та ін. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: науково-аналітична записка. Київ: УкрІНТЕІ,

Крім того, у науково-аналітичній записці «Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році», у розділі «Ефективність науково-інноваційної сфери» розглядається один із важливих показників економічного зростання, який відображає ступінь ефективності використання ресурсів. Зокрема визначається, що одним з найбільш розповсюджених показників впливу науково технічного прогресу на економічний розвиток країн є сукупна факторна продуктивність (СФП). До того ж економічному зростанню можна сприяти або шляхом збільшення затрат праці та капіталу, що використовуються у виробництві, або шляхом підвищення ефективності використання ресурсів, тобто приросту СФП. До основних чинників впливу на СФП у світі відноситься інноваційна діяльність, якій сприяють: міжнародний трансфер знань та технологій; діяльність малих інноваційних швидкозростаючих фірм; моделі організації виробництва товарів і послуг; рівень та динаміка цін на енергію та ресурси; підвищення рівня та якості освіти; кваліфікація робочої сили; інституційна якість інноваційного середовища; зростання обсягів витрат на науку та інновації, особливо бізнес-сектору; збільшення інвестицій у нематеріальні активи; активізація патентної діяльності тощо. У розвинених країнах спостерігається уповільнення темпів зростання продуктивності праці та СФП, яке пояснюють «паузою між радикальними новими цифровими технологіями, які розробляються, та їх включенням у виробничі процеси»; недостатнім попитом; зменшенням технологічного прогресу. Ці темпи у країнах ОЕСР варіювалися у 2019 р. від -3,2 % в Ірландії та -1,9 % у Новій Зеландії до +1,6 % в Ізраїлі та Греції, +1,4 % в Данії та +1,1 в Кореї і Швеції. У 2018–2019 рр. в Україні СФП була найвпливовішим фактором економічного росту (рис. 5.1) і додала 2,0–2,3 в. п. до індексу ВВП (рис. 5.2), що на рівні країн ОЕСР з найбільшими темпами росту СФП і свідчило про ефективність інноваційної діяльності в Україні¹.

Основними факторами, що сприяли зниженню СФП в Україні у 2020 р. стали, насамперед, політичні фактори та криза, викликана пандемією COVID 2019, а саме:

2021. 39 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/2021/06/23/AZ.nauka.innovatsiyi.2020-29.06.2021.pdf>.

¹ Там само.

– уповільнення ділової активності внаслідок виборів Президента та Верховної Ради України у 2019 р., що характерно для України під час всіх президентських виборів;

– зменшення обсягів реалізації промисловими підприємствами високотехнологічного сектору та частки валової доданої вартості в обсязі випуску продукції цього сектору.

Негативний вплив мали також такі чинники:

– спадний характер фінансування наукової діяльності – з 0,55% ВВП у 2015 р. до 0,41% ВВП у 2020 р. СФП, за результатами досліджень ОЕСР¹, напряму залежить від обсягів витрат на науку та інновації відносно ВВП, особливо, витрат бізнес-сектору;

– значна частка передачі результатів наукових досліджень і технологій без оформлення прав інтелектуальної власності, що значно здешевлює результати наукової діяльності².

Враховуючи вищевказане та попередній аналіз основних складників інноваційної активності (визначених у Методиці оцінювання ефективності наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності наукової установи), варто акцентувати увагу на важливості належного оформлення прав інтелектуальної власності на відповідні результати інноваційної діяльності (наукових досліджень і технологій).

Висновки. Провівши систематизацію усіх отриманих результатів, необхідно зауважити, що основною метою визначення ефективності інноваційної діяльності є загальний аналіз ефективності інноваційної діяльності, оцінка доцільності й оптимальних варіантів комерціалізації результатів інноваційної діяльності та реалізації інноваційних проєктів. До того ж, при визначенні ефективності інноваційної діяльності повинні враховуватися особливості провадження інноваційної діяльності, пов'язані із визначенням предмету діяльності, порядку фінансування інноваційної діяльності, процесів комерціалізації результатів такої діяльності та особливості визначення показників результативності інноваційної діяльності на стадії проведення науково-дослідних та дослідно-

¹ Westmore Ben Policy incentives for private innovation and maximising the returns. Ben Westmore. OECD Journal: *Economic Studies*. 2013. Issue. 1. P. 121–158.

² Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: науково-аналітична записка. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/2021/06/23/AZ.nauka.innovatsiyi.2020-29.06.2021.pdf>.

конструкторських робіт, на стадії впровадження інновацій та на стадії провадження інноваційної діяльності у аспекті тривалості процесу розроблення й запровадження інновацій.

Ефективність інноваційного процесу залежить від стану інноваційного потенціалу, основу якого складають фінансові, матеріальні, кадрові, інтелектуальні та інші ресурси. Так, ефективність наукових досліджень розкривається через систему основних показників публікаційної, інноваційної активності і міжнародної інтеграції. Тобто, ефективність наукових досліджень (інноваційної діяльності) визначається через систему показників, серед яких – ефективність використання наявних ресурсів та сукупність відповідних потенціалів (науково-технічний, кадровий, інноваційний потенціал). Тому, особливого значення в умовах необхідності формування показників визначення ефективності інноваційної діяльності набувають питання правових засад розвитку інноваційного потенціалу. Задля забезпечення належного рівню інноваційного потенціалу насамперед потрібно створення ефективної інноваційної інфраструктури, спрямування державної політики на використання інтелектуальних ресурсів і на створення сприятливих умов для активізації інноваційної діяльності та удосконалення нормативно-правового забезпечення інноваційного розвитку економіки. Попри те, що поняття «інноваційний потенціал» є одним із основних понять категорійного апарату дослідження інноваційної діяльності, в сучасній юридичній та економічній літературі та чинному національному законодавстві відсутнє чітке визначення його поняття, структури та відповідних повноважень певних державних органів щодо забезпечення його розвитку, що потребує додаткового нормативного врегулювання.

Отже, правове регулювання інноваційної діяльності повинно мати дієву нормативно-правову базу та ефективні економічні механізми підтримки і стимулювання державою інноваційних процесів.

Разом із цим, різноманітність методів оцінки ефективності інноваційної діяльності свідчить про складність і економічну спрямованість цього питання, що викликає необхідність подальших досліджень правового забезпечення механізму оцінки ефективності інноваційної діяльності.

Враховуючи отримані результати проведеного дослідження, можна резюмувати доцільність проведення подальших досліджень, направлених

на правовий аспект забезпечення оцінки ефективності інноваційної діяльності. Крім того, уявляється доцільним нормативна регламентація загальних показників (критеріїв) та створення науково-обґрунтованої системи визначення ефективності інноваційної діяльності при аспектно-орієнтованому напрямі стосовно порядку визначення ефективності діяльності наукових установ.

3.3. Проблеми оцінки технологічної конкурентоспроможності України в умовах асоціації з ЄС та її вплив на корегування інноваційного процесу

Постановка проблеми. Нині, у високоглобалізованому та конкурентному світі, технологічні зміни та інновації є основою довгострокового економічного зростання будь-якої успішної країни. Як наслідок, розвиток країн, орієнтованих на економічну політику, на основі розвитку науково-технічного та інноваційного середовища, сприятиме їхньому стійкому економічному зростанню та глобальній конкурентоспроможності. Водночас, в умовах глобальної конкуренції на зовнішньому та внутрішньому ринках для провідних країн світу проблема впровадження інноваційних технологій виробництва істотно загострилася. У той же час ядром технологічних змін та інновацій є наукові дослідження та розробки. У цьому контексті країни повинні сформулювати відповідну економічну політику для розвитку наукового, технологічного та інноваційного середовища в суспільстві та економіці, що сприятиме стійкому економічному зростанню та глобальній конкурентоспроможності¹.

Метою дослідження є оцінка рівня технологічної конкурентоспроможності української економіки та визначення найважливіших факторів її подальшого розвитку в умовах нової промислової революції

¹ Sener, S., Saridogan, E. The effects of science-technology-innovation on competitiveness and economic growth. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2011. № 24. pp. 815–828. URL: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.09.127>.